

ZVYŠOVÁNÍ EFEKTIVNOSTI PROCESU VELENÍ VOJSKŮM

Mění se prostředky a způsoby vedení války, zavádění nových druhů zbraní a bojové techniky, podstatné změny ve vojenskopolitických silách po minulé válce našly odraz ve formách i metodách řízení ozbrojených sil a ve velení vojskům, vyžadují kriticky zhodnotit zkušenosti a najít způsoby, jak jich dovedně využívat v praktické přípravě vojsk.

Přitom je nutné brát v úvahu řadu **faktorů**, které mají **vliv na velení vojskům**. Nejdůležitějšími jsou: charakter budoucí možné války a způsoby vedení bojové činnosti, vytváření a zavádění do výzbroje vysoce efektivních prostředků ozbrojeného zápasu i technických prostředků velení, rozvoj systému velení u pravděpodobného nepřítele.

Použití mohutných a na dálku působících prostředků ničení v soudobé válce, jejich vysoká technická připravenost, rychlá účinnost umožňují bojujícím stranám v krátké době oboustranně ničit nejen jednotlivé cíle a objekty, ale i celé části bojových uskupení vojsk. V důsledku toho se může jejich situace celkově a podstatně rychle měnit. V souladu s tím zvětšení pohyblivosti a manévrovosti vojsk, celkové narůstání dynamičnosti situace, časté změny způsobů vedení bojové činnosti podmiňují nutnost maximálně zkrátit čas na přípravu operace a boje. Je zcela pochopitelné, že tyto budou zpravidla organizovány v průběhu pokračující bojové činnosti, v podmínkách nejasné a často i rozporné situace.

To zavazuje každého velitele a důstojníka štábu, aby směle a v plné šíři uváděli do praxe progresivní metody velení, vše nové, co do této oblasti přináší vědeckotechnický pokrok. Tvůrčí využívání principů velení nadále platí a je nutné s nimi počítat i v soudobých podmínkách.

Velení vojskům představuje jeden z nejdůležitějších, velmi složitých, aktuálních problémů přípravy a vedení soudobé operace a boje. Na jeho správné organizaci a dovedné realizaci značně závisí úroveň připravenosti vojsk v míru a úspěchu operací i vítězství ve válce.

Velení vojskům zahrnuje všechny stránky jejich činnosti, je to cílevědomé jednání velitelů, štábů, politických orgánů, náčelníků druhů vojsk a služeb, zaměřené na udržení stálé bojové pohotovosti svazků a útvarů, na jejich přípravu k boji a řízení bojové činnosti vojsk při plnění stanovených úkolů.

Zabezpečení spolehlivého velení v současných podmínkách vyžaduje od všech velitelů a štábů vysokou úroveň politické a vojenskoodborné připravenosti, dokonalou organizovanost a schopnost plnit plánované úkoly, hluboké chápání charakteru i způsobů vedení soudobých operací (boje) a znalost možností použití sil i prostředků k vedení války. Velitelé a štáby jsou povinni objektivně hodnotit vojenskopolitickou situaci a vyvozovat z ní správné závěry. Kromě toho upevňovat a zdokonalovat návyky pro operativní a odůvodněné rozhodování i plánování operací, které se projevují v rychlém vydávání úkolů vojskům a v řízení jejich činnosti při vedení operace (boje) v jakýchkoli podmínkách jak ze válce za použití pouze konvenčních, tak i za použití jaderných zbraní.

Prvořadým problémem procesu velení zůstává boj za **získání času**. Doba, vynaložená na uskutečnění jednotlivých opatření, je jedním ze základních kritérií bojové pohotovosti štábů, jejich schopností splnit složité úkoly velení vojskům v náhle se měnící situaci. Význam vysoké bojové pohotovosti štábů a systémů velení vyplývá z toho, že jakékoli opatření v operaci (boji) začíná u velitele a štábu. Z tohoto důvodu by měl **systém velení mít dokonce jistý předstih před celkovou pohotovostí svazků a útvarů**.

Struktura, formy i metody velení se neustále vyvíjejí a mění pod vlivem působení politických, ekonomických, vědeckotechnických, vojenských i dalších faktorů.

S cílem reagovat na vznikající změny a vytvářet podmínky pro zvyšování efektivnosti práce velitelů a štábů se problematikou velení zabývala i **porada náčelníků generálních (hlavního) štábů** v prosinci 1987, která vytyčila následující směry zlepšování velení vojskům:

- **v orgánech velení** zaměřit úsilí na: zdokonalování organizačních struktur, zkvalitňování metod práce, zvyšování kvality i omezování počtu zpracovávaných dokumentů, upřesnění jejich struktury a obsahu spolu se zmenšením rozsahu a širokým využitím formalizovaných bojových dokumentů,

- **rozvíjet systém míst velení**, zlepšovat vybavení a zvyšovat jejich připravenost k práci, zdokonalovat systém přemísťování, rozvíjení a svinování, zvyšovat jejich odolnost,

- **v oblasti spojení** vytvořit jednotnou automatizovanou spojovací soustavu, zvyšovat její odolnost a rozvíjet spojovací soustavu na válčišti,

- **v oblasti automatizace velení** vybudovat, zdokonalovat a rozvíjet polní automatizovaný systém velení frontu, zkvalitňovat prostředky automatizovaných systémů velení PVO, vytvořit automatizovaný systém velení letectvu spojenec-kých armád; rozšiřovat informační a výpočetní systémy, formy a způsoby modelování operací a boje, šířeji nasazovat osobní počítače do praxe orgánů velení.

Dále byla zdůrazněna **potřeba** snižování počtu vozidel na místech velení, nezbytnost věnovat pozornost výstavbě ženíjných jednotek určených k budování míst velení, nutnost získávat informace v reálném čase.

K úspěšnému splnění těchto požadavků je zapotřebí problematiku velení řešit komplexně, nepodceňovat, ale ani nepřeceňovat žádnou z oblastí. Je nezbytné mít neustále na paměti, že rozhodujícím článkem velení zůstává člověk a tvůrčímu využití jeho schopností musí sloužit zvyšování jednotlivých požadavků na zdokonalování systému velení.

Vojenská praxe posledních let svědčí o tom, že nejvhodnější způsob zkvalitňování procesu velení vede přes jeho **komplexní automatizaci**. Automatizace řídicích procesů bude v následujících letech uplatňována s rostoucí naléhavostí.

Nové prostředky automatizace velení se budou **vyznačovat** většími výkony, zvýšenou spolehlivostí (mechanickou i klimatickou), dokonalejší úrovní ochrany dat i utajení informací, ale také miniaturizací stavebních prvků. Tyto skutečnosti mohou mít značný **vliv** na vývoj organizačních struktur orgánů velení, rozvoj systému míst velení i spojení a na vytvoření reálných podmínek k uvolnění velitelů a štábů od rutinní, stereotypní práce, spojené zejména s kalkulačními výpočty při plánování operací. Tím se budou moci více věnovat tvůrčím činnostem, které vyplývají z tvorby rozhodnutí. Nesmíme však zapomínat ani na to, že realizace rostoucích **požadavků** na velení, zejména na jeho pevnost, nepřetržitost, operativnost a utajení je omezena ekonomickými možnostmi, parametry technických prostředků i přirozenými schopnostmi lidí a že tato omezení je třeba eliminovat cílevědomým, promyšleným řešením problémů, spojených s dalším zkvalitňováním velení.

Praktická realizace úkolů, které vytyčila porada náčelníků generálních (hlavního) štábů, si zřejmě vyžádá určité **změny v současné praxi** velitelů, politických pracovníků a štábů jak v mírových, tak i v polních podmínkách. Je však nutné, aby byly zaváděny cílevědomě, s odhadnutím všech důsledků, jež jsme schopni na základě dnešní úrovně poznání a praxe postihnout. Současně zachovávat to, co se v praxi osvědčuje, a přizpůsobovat dosažené výsledky novým podmínkám. Musíme přitom vycházet ze **základních principů velení**, jejichž plnění zabezpečí dynamickou stabilitu v současných podmínkách jeho vývoje. **Principy velení se v dohledné době zřejmě nezmění, může však v důsledku intenzifikace procesu velení dojít k časovému posunu v jejich uplatňování.**

Nedílná velitelská pravomoc zůstane nadále prvořadým, základním principem velení.

Princip centralismu bude uplatňován pravděpodobně výrazněji. Umožní to moderní spojovací prostředky ve spojitosti s výkonnou výpočetní technikou. Dialektické zvýraznění centralizace velení je způsobeno velkou sociálně politickou závažností rozhodnutí k použití ozbrojených sil, zejména při přechodu z mírového na válečný stav. Některá rozhodnutí, např. o narušení území cizího státu, nebo přechodu k použití zbraní hromadného ničení mohou proto přijímat pouze nejvyšší politické a vojenské orgány. Stále častěji může docházet k centralizovanému operačnímu použití zejména palebných prostředků formou přímého velení útvarům a svazkům, které jsou podřízeny armádám a divizím.

Velitel a štáb frontu již v současné době, v souladu s působením objektivních zákonů tvořivého myšlení, často v rámci svého rozhodovacího procesu řeší i základní otázky bojového použití jednotlivých prvků operační sestavy armády. Je předpoklad, že v souvislosti s rozvojem technických prostředků automatizace velení a polní automatizované spojovací soustavy mohou být tyto tendence centralizace velení s dalšími výrazněji uplatňovány.

Schopnost dovedně hodnotit situaci, vyvozovat správné závěry a předvídat průběh událostí — jako další ze základních principů velení — bude postupně vystupovat do popředí. Nové generace výpočetní techniky, schopné vykonávat nejen logickomatematické operace, ale i zpracovávat abstraktní symboly, reagovat na signály získané optickými, zvukovými i jinými čidly, zpracovávat jejich analýzu a reagovat jak podle předem zadaných pravidel (programů), tak i s využitím tzv. umělé inteligence, zkvalitní praktickou realizaci tohoto principu. Výpočetní technika by měla umožnit zpracování a vyhodnocení informací v reálném čase a s využitím matematických modelů bojové činnosti a metod umělé inteligence připravovat variantní podklady k řešení určitých, svým cha-

rakterem složitých situací. Nelze ovšem předpokládat, že by stroje vypracovávaly rozhodnutí za člověka, budou však zaměřovat jeho činnost správným směrem.

Princip vysoké organizovanosti, operativnosti a tvořivosti v práci velitele a štábu úzce souvisí s předcházejícím principem. Hluboké a všestranné hodnocení situace vyžaduje více času a z tohoto hlediska je v rozporu s požadavkem operativnosti velení. Vyúsťuje však v objektivnější rozhodnutí a zvyšuje jeho prognostickou hodnotu. Tím obecně snižuje nároky na operativnost velení a vytváří podmínky pro organizované, časově vyvážené plnění úkolů polními štáby podle metodik jejich činnosti.

Pro současný způsob plánování operací je příznačný rozpor, který spočívá v tom, že na ujasnění úkolu, hodnocení situace a přijetí zámyslu, tj. na nejdůležitější úkoly tvůrčí činnosti, je věnováno relativně nejméně času. Naopak většinu času věnují velitelé a štáby na pořízení úplných bojových dokumentů s vysokou štábní kulturou, které v současnosti zatím v kratší době zpracovat nelze. Jejich význam pro pevné, nepřetržité a operativní velení je přitom poměrně nižší ve srovnání s významem zámyslu operace.

Tento rozpor bude vytvářet trvalý tlak na proporcionální i absolutní prodloužení doby na komplexní zhodnocení situace a přijetí zámyslu. Rozpor může pomoci řešit moderní výpočetní technika, která využívá matematické modely bojové činnosti, případně metody a způsoby řešení rozhodovacího procesu pomocí umělé inteligence. Přitom by samozřejmě muselo dojít k úpravám platných metodik velitelů a štábů.

Princip formulovaný jako znalost podřízených, jejich morálně bojových vlastností a umění opírat se o podřízené velitele a stejně tak i princip, označovaný jako **pevnost a vytrvalost při uvádění přijatých rozhodnutí do života** vojsk budou zřejmě postupně více než dosud odrážet sociálně politickou stránku velení. Především je zapotřebí velitelskými formami zvyšovat účinnost politického vedení lidí a boje proti ideologické diverzi. To bude mít význam zejména při vedení operace (boje) na nesouvislé frontě, střídání úspěchů s neúspěchy a při vzniku krizových situací. Politické vedení lidí má mít mimořádný význam především při obnovování narušeného velení, upevňování bojové kázně a organizovanosti s cílem splnit stanovené bojové úkoly.

Z rozboru principů velení vyplývá, a vojenská praxe posledních let to potvrzuje, že neúčinnějším prostředkem zvýšení efektivnosti velení je **širší a komplexnější využívání prostředků a metod moderní výpočetní techniky společně s komunikačními nástroji příslušníků štábů**, tj. s automatizovanou spojovací soustavou. Možno říci, že je to základní cesta řešení protikladů mezi narůstajícími požadavky na velení vojskům a existujícími možnostmi velitelů a štábů při plnění složitých úkolů. Toto obecně platí jak pro mírový život, tak pro polní podmínky.

Současná etapa využívání spojovacích a automatizovaných systémů velení v ČSLA je charakteristická souběžným provozováním koaličních systémů {PASUV} spolu s národními prostředky — zejména v polních štábech. Je nutné zdůraznit — a zvýraznila to i prosincová porada NGŠ v roce 1987 — že tento trend bude působit i nadále. Rozhodující je přitom **priorita zavádění koaličních systémů**. Národní prostředky je žádoucí přitom řešit technicky i programově tak, aby byly slučitelné s koaličními systémy a aby se daly efektivně využívat ve společných spojovacích sítích.

V podmínkách ČSLA **nelze dopustit, aby docházelo k zavádění odlišných, technicky i programově neslučitelných prostředků automatizace velení a spojení ve druzích vojsk.** Je nezbytné dosáhnout toho, aby na stupni frontu byla vzájemná slučitelnost prvků automatizovaných systémů na úrovni všech účastníků, tzn. mezi vševojskovým podsystémem, podsystémem RVD, PVO a letectva, i podsystémy druhů zabezpečení operace (boje). Na tomto stupni je dále nevyhnutelná i návaznost na systém PVOS, který je již dnes plně vytvořen za použití koaliční techniky. Je nutné zabezpečit obsahovou jednotu a vzájemnou funkční spojitost procesů velení na všech jeho stupních, od praporu až po front.

Efektivní využívání automatizovaných systémů velení a jejich výpočetních prostředků není myslitelné bez kvalitního a spolehlivého **utajeného spojení.** Současný stav spojovacích sítí neodpovídá již plně zvyšujícím se požadavkům na velení. Je proto potřeba v závislosti na ekonomických a technických možnostech průmyslu realizovat automatizovanou spojovací síť.

Postupně zavádění automatizovaných systémů velení vojskům a prostředků automatizované spojovací soustavy bude vyžadovat i **zdokonalování základní přípravy vojáků z povolání ve vojenských školách.** Přitom je nutné zvažovat tu skutečnost, že technika bude dodávána k vojskům postupně a že z hlediska požadavků standardizace nemusí být jednotná. Mohou vedle sebe existovat svazky, vybavené koaliční technikou (PASUV) a svazky na bázi národní techniky (POTAS). Tato různorodost se bude projevovat i u svazů, kde budou využívány národní prostředky typu MOMI a spojenecké prostředky PASUV operačního stupně. Zmíněné skutečnosti zákonitě ovlivní přípravu uživatelů, tj. polních štábů. Příprava velitelských kádrů na využívání moderních prostředků automatizace velení by měla být cílevědomá a přitom diferencovaná podle stupňů velení a pro ně plánovaných druhů a typů techniky.

Rovněž bude účelné, aby se vojenské školy staly školícími středisky automatizovaných systémů velení, zaváděných v oborech jejich působnosti. Souběžně s tímto úkolem by měli vědeckopedagogičtí pracovníci zabezpečovat i školení kádrů pro řízení přípravy vojáků z povolání u vojsk a pomáhat při zpracování obsahu jejich nejdůležitějších zaměstnání. Při plnění těchto úkolů by bylo žádoucí, aby vojenské školy úzce spolupracovaly s vědeckovýzkumnými pracovišti ČSLA.

Kvalita přípravy vojáků z povolání k využívání nově zaváděné automatizační a spojovací techniky je jedním z hlavních úkolů v zabezpečení vysoké bojové pohotovosti systému velení a k dosažení **trvalé připravenosti velitelů a štábů k řízení vojsk při přechodu z mírového na válečný stav, včetně vedení operací.** K tomu je účelné:

1. Vytvářet podmínky k dosažení požadovaných znalostí a návyků vojáků z povolání. Ve štábech proto vhodně stabilizovat platnost metodik práce. Neměnit (rok od roku) požadavky na způsob práce velitelů, štábů a na počet, obsah i formu zpracovaných dokumentů. Vyloučit samovolné vnášení změn do uživatelských úloh, nezavádět projekty, které nejsou důkladně ověřené.

2. Ve spolupráci s ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy rozpracovat typové matematické modely vedení bojové činnosti s možností vstupu i výstupu jak v národním, tak i v ruském jazyce.

3. Změny v zabezpečení i ve způsobech práce velitelů a štábů plánovat s dostatečným předstihem jako jednorázová komplexní opatření a dokonale je všestranně připravit.

4. Ve štábech svazů současně s upřesňováním bojového rozdělení zařadit hodnocení operační situace ve svém zájmovém prostoru.

5. Zvážit zavedení bojových směn, vybavených potřebnými automatizačními a spojovacími prostředky u štábů svazků a svazů, schopné řídit přechod vojsk z mírového na válečný stav a podle potřeby i boj útvarů stálé pohotovosti a hotovostních prostředků PVO.

6. V optimální míře sjednotit a materiálně vybavit i doplnit organizační struktury orgánů velení v míru s organizačními strukturami orgánů velení za války.

Je žádoucí, aby další rozvoj velení probíhal proporcionálně. V současné době se projevují některé rozpory, které snižují efektivnost přijímaných opatření. Jde zejména o nedostatečné sladění rozvoje velení pozemnímu vojsku, letectvu a vojsku PVOS. Projevují se i disproporce mezi hromadným zaváděním moderních prostředků automatizace velení a postupem výstavby polní automatizované spojovací soustavy, mezi realizačními požadavky systémového pojetí struktury a funkcí systému velení a různorodostí konkrétních technických prostředků automatizace velení apod. Těmto negativním jevům je nutné čelit cílevědomými organizačními opatřeními, činností v oblasti výzkumu, vojenskotechnické politiky a operační přípravy, včetně přípravy osob.

Základní podmínkou dalšího efektivního rozvoje systému velení je jeho pevné centrální řízení v rámci celé ČSLA. Výsledkem plánovitě činnosti centra musí být zpracování **jednotné koncepce rozvoje velení**, kterou by měly akceptovat všechny druhy ozbrojených sil a druhy vojsk. Její aplikace se musí promítnout v perspektivních plánech výstavby armády, v plánech vědeckovýzkumné práce, v základních výcvikových dokumentech, jakož i v náplni učebních osnov vojenských škol.

Zvýšení dynamičnosti operací, zvětšení jejich rozmachu, rozsáhlejší používání sil a prostředků ničení do značné hloubky úderem a manévrem, rychlé a nepředvídané změny na bojišti — to vše spolu s dalšími faktory soudobé operace a boje spolupůsobí na vzniku a neprodlené řešení otázek intenzivnějšího rozvoje procesu velení vojskům.

Velení se stalo klíčovým prvkem v přípravě a vedení operací a jeho význam bude i nadále narůstat. Proto je důležité znát, jakými prostředky a způsoby uskutečnění je možné v podmínkách výstavby ČSLA přispět i ke zkvalitnění systému velení. Hlavní důraz je přitom nutné zaměřit na intenzifikaci zavádění a praktické využívání prostředků, systémů a způsobů automatizace velení a spojení.

Rozhodujícím hlediskem se v tomto procesu stává internacionalizace přístupů a praktických organizačně technických opatření štábů armád Varšavské smlouvy při zkvalitňování velení jak svazkům a svazům národních armád, tak i svazům koaličního složení.